Lietas Nr. A420444413
Lietas arhīva Nr. A42-04444-13

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA

RĪGAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS

LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2013.gada 30.septembrī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesnese Inga Juhņeviča,

piedaloties atbildētājas /novads/ pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes /novads/ bāriņtiesas pārstāvei /pers. A/,

trešo personu /pers. B/ un /pers. C/ sevišķajai aizbildnei /pers. D/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. E/ pieteikuma par /novads/ bāriņtiesas 2013.gada 6.augusta lēmuma Nr.1-6/63 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2013.gada 12.jūlijā /novads/ bāriņtiesā (turpmāk - Bāriņtiesa) saņemta /novads/ pašvaldības iestādes Sociālā dienesta vēstule Nr.1-8/13/125, ka no nodibinājuma „n/a" ir saņemts dokuments par nepilngadīgajiem /pers. B/ un /pers. C/, kurš apstiprina emocionālu vardarbību ģimenē, kā arī to, ka bērnu māte nav pietiekoši rūpējusies par bērniem. /pers. B/ kategoriski atsakās atgriezties ģimenē. Bāriņtiesā 2013.gada 22.jūlijā saņemta nodibinājuma „n/a" 2013.gada 15.jūlija vēstule Nr.2/166 ar psiholoģes atzinumu par /pers. B/ un /pers. C/ psiholoģisko izpēti.

Bāriņtiesa ar 2013.gada 6.augusta lēmumu Nr.1-6/63 (turpmāk – Lēmums) nolēma pārtraukt /pers. B/ un /pers. C/ aizgādības tiesības /pers. E/ (turpmāk – pieteicēja).

Lēmums pamatots ar sekojošiem apsvērumiem.

[1.1] Bāriņtiesā ir saņemts nodibinājuma „n/a" (turpmāk – Centrs) 2013.gada 15.jūlija atzinums Nr.2/166 par /pers. B/ un /pers. C/ psiholoģisko izpēti. Atzinumā konstatēts, ka rehabilitācijas laikā iegūtie /pers. B/ psiholoģiskās izpētes rezultāti norāda uz paaugstinātiem pēctraumas stresa simptomiem un liecina, ka /pers. B/ varētu būt ilgstoši cietis no emocionālās vardarbības ģimenē un novārtā pamešanas. Zēnam nepieciešama droša, atbalstoša vide, lai tiktu stiprināta viņa pašapziņa, mazinātas traumatiskās pieredzes sekas. Būtu vēlams turpināt sniegt zēnam atbalstu, mazinot minētos simptomus un nodrošinot piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu. Rehabilitācijas laikā iegūtie /pers. C/ psiholoģiskās izpētes rezultāti norāda uz paaugstinātiem pēctraumas stresa simptomiem. Vēlams turpināt sniegt atbalstu /pers. C/, mazinot minētos simptomus un veicinot adekvātu izpratni par mātes alkoholisma radītajām sekām bērnu psihoemocionālajā attīstībā.

[1.2] /vidusskola/ 2013.gada 5.jūnija iesniegumā Nr.1-21/13/68 ir informējusi, ka /pers. B/ ir nozīmēts pagarinātais mācību gads. 2012./2013.mācību gada noslēgumā /pers. B/ septiņos mācību priekšmetos bija nepietiekami vērtējumi. /pers. B/ ir zināms nodarbību laiks un grafiks, bet viņš uz mācībām neierodas. Skolotāji informē, ka /pers. B/ uz stundām ierodas nesagatavojies. /pers. B/ sociālajam pedagogam ir stāstījis, ka viņam ir grūti mācīties, jo mamma bieži lieto alkoholu. Viņš gribētu dzīvot citur un mācīties internātskolā.

[1.3] Sociālais dienests 2013.gada 23.jūlija sarunā ir informējis pieteicēju par kritisko situāciju ģimenē, kas nelabvēlīgi ietekmē viņas nepilngadīgos bērnus. Pieteicējai tika norādīti konkrēti veicamie pasākumi, kas jāīsteno līdz Bāriņtiesas sēdei, lai uzlabotu situāciju ģimenē. Viens no pamatpienākumiem, kas sarunas laikā tika norādīts, - pieteicējai bija jāuzsāk ārstēšanās no alkohola atkarības un jāuzsāk apmeklēt psihologa konsultācijas. Sociālā dienesta 2013.gada 6.augusta vēstulē Nr.1-8/13/137 ir norādīts, ka pieteicēja nesadarbojas ar sociālo darbinieku un nav pildījusi nevienu no uzdevumiem.

[1.4] Ar Bāriņtiesas 2009.gada 15.oktobra lēmumu Nr. 1-6/16 pieteicējai jau tika atņemtas /pers. B/ un /pers. C/ aprūpes tiesības, jo bērni bija cietuši no vardarbības ģimenē. No /novads/ pašvaldības policijas tika saņemts ziņojums par to, ka 2009.gada 13.oktobrī pieteicēja sabiedriskā vietā atradusies alkohola reibumā, pārvietojoties pa autoceļu A7, apdraudot savu dzīvību un traucējot satiksmi. Pieteicēja tika hospitalizēta uz Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centru. Bērnu māte lietojot alkoholu, kļuva agresīva, ģimenē notika strīdi un vardarbība pret bērniem. Ar Bāriņtiesas 2012.gada 24.janvāra lēmumu Nr.1-6/9 pieteicējai tika atjaunotas aprūpes tiesības pār bērniem, jo viņa sadarbojās ar sociālo dienestu un iegūtā informācija liecināja par iespēju bērnus atgriezt ģimenē.

[1.5] Bāriņtiesas sēdē pieteicēja paskaidroja, ka nav uzsākusi ārstēšanos no alkohola atkarības un nav apmeklējusi citus speciālistus, jo viņai esot bijušas citas ļoti svarīgas darīšanas. Pieteicēja neuzskata, ka viņas alkohola problēmas būtu jārisina ar speciālistu palīdzību, jo uzskata, ka pati ar tām var tikt galā. Pieteicēja atzīst, ka pirms Bāriņtiesas sēdes ir iedzērusi glāzi vīna, jo ir uztraukusies. Uz jautājumu, vai ir gatava sākt ārstēties no alkohola atkarības, pieteicēja atbild noliedzoši.

[1.6] 2013.gada 5.augustā Bāriņtiesā ir saņemts /pers. B/ iesniegums, kurā viņš informē, ka nevēlas atgriezties pie mammas ģimenē tik ilgi, kamēr māte nebūs izārstējusies no alkoholisma. /pers. B/ izsaka lūgumu Bāriņtiesai atrast viņam piemērotu ārpusģimenes aprūpes veidu.

/pers. C/ sarunā ar nodibinājuma „n/a" psihologu ir norādījusi, ka neuzskata, ka mātes alkoholisms rada būtiskas problēmas. Kā vienīgo problēmu ģimenē min konfliktus ar brāli /pers. B/.

[1.7] Atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumu Nr.1037 „Bāriņtiesas darbības noteikumi" 73.un 74.punktā noteiktajam Bāriņtiesa ir veikusi riska novērtēšanu un secinājusi, ka ģimenē pastāv augsti riski, kas pamatā ir saistīti ar emocionālo stāvokli ģimenē. Pieteicējas biežā alkohola lietošana un atrašanās kopā ar bērniem reibuma stāvoklī pakļauj bērnus emocionālajai vardarbībai. Situāciju sarežģī pieteicējas nespēja atzīt savas problēmas un nesadarbošanās to risināšanā. Riska novērtējumā ieteikts skatīt jautājumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējai uz laiku, kamēr pieteicēja atrisina savas sociālās problēmas.

[1.8] Izvērtējot administratīvajā lietā iegūto informāciju, Bāriņtiesa secina, ka pieteicējas bērni /pers. B/ un /pers. C/ cieš no emocionālas vardarbības ģimenē, kuras galvenais iemesls ir mātes alkohola lietošana. Pieteicēja atsakās no sadarbības ar institūcijām, lai risinātu savas ģimenes problēmas.

Bāriņtiesa secina, ka ir iestājušies Civillikuma 203.panta pirmās daļas 2. un 5.punktā un Bāriņtiesu likuma 22.panta pirmās daļas 2.un 5.punktā minētie apstākļi, kas ir par pamatu, lai pieteicējai pārtrauktu /pers. B/ un /pers. C/ aizgādības tiesības.

[2] 2013.gada 14.augustā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums. Pieteikums pamatots ar sekojošiem argumentiem.

[2.1] 2013.gada laikā ne sociālais darbinieks, ne Bāriņtiesas pārstāvis nav apmeklējis pieteicējas un bērnu dzīvesvietu un nav iepazinies ar esošajiem pieteicējas ģimenes dzīves apstākļiem. Pieteicējas bērni pastāvīgi ir aprūpēti, viņiem katram ir atsevišķa istaba, kuras ir pilnībā aprīkotas ar visu nepieciešamo, lai viņi varētu sekmīgi mācīties un atpūsties. Istabas tiek uzturētas tīras un kartībā. Papildus bērnu vajadzībām janvārī tika iegādāts un uzstādīts dators. /pers. B/ pēc viņa vēlēšanās dzimšanas dienā tika uzdāvināts BMX velosipēds.

[2.2] /pers. B/ ir bijušas grūtības ar disciplīnas un personiskās higiēnas ievērošanu. Kopš ģimenē janvārī ienāca pieteicējas pašreizējais draugs /pers. H/, šiem jautājumiem tiek veltīta pastiprināta uzmanība. Bērnu sekmes tiek novērotas un kopīgi analizētas ar portāla e-klase.lv palīdzību. /pers. B/ sekmes un skolas apmeklējumi bija kritiski pirmajā pusgadā, bet otrajā pusgadā kavējumu skaits ievērojami samazinājās, nesekmīgās atzīmes tika izlabotas vasaras papildnodarbību laikā un /pers. B/ tika pārcelts nākamajā klasē.

[2.3] Alkohola lietošana ģimenē nenotiek sistemātiski un pārmērīgi. Pēc 2009.gada 13.oktobra nav bijis noformēts neviens administratīvais protokols, kurš liecinātu par to, ka pieteicēja pārmērīgi lietotu alkoholu mājās vai ārpus tām. 2013.gada 23.jūlijā tikšanās laikā ar sociālā dienesta darbinieci viņa pieteicējai ultimatīvi vēlējās piespiest iziet alkohola atkarības ārstēšanās kursu Minesotas programmas ietvaros, liekot manīt, ka no pieteicējas rīcības būs atkarīgs tas, vai bērni paliks ģimenē. Pieteicēja atbildēja, ka neuzskata sevi par atkarīgu no alkohola lietošanas un tik radikālas ārstēšanās metodes nav pieņemamas. Pieteicēja apmeklēja narkologu 2012.gada sākumā. Apmeklējuma laikā netika konstatēta pieteicējas atkarība no alkoholisko dzērienu lietošanas, par ko slēdziens pieejams /novads/ sociālajā dienestā pieteicējas personiskajā lietā.

Pieteicēja saņēma uzaicinājumu uz Bāriņtiesas sēdi 2013.gada 6.augustā, kur tiks izskatīts pieteicējas bērnu aprūpes tiesību jautājums. Sociālā dienesta darbinieces iesniegums Bāriņtiesai un izturēšanās sēdes laikā provocēja pārējos Bāriņtiesas locekļus pieņemt pieteicējai nelabvēlīgu lēmumu attiecībā uz pieteicējas bērnu aizgādības tiesībām.

[2.4] 2013.gada jūnijā pieteicēja piekrita bērnus nosūtīt uz Centru, jo sociālā dienesta darbiniece apzināti maldināja pieteicēju, ka tā ir valsts apmaksāta bērnu vasaras nometne 30 dienu garumā. Centrā pieteicējas bērni tika turēti no 2013.gada 16.jūnija līdz 2013.gada 14.augustam. Šajā laika posmā pieteicēja bērnus apmeklēja četras reizes, par ko liecina ieraksti apmeklētāju reģistrācijas žurnālā. Katru reizi viņiem tika papildināti personiskās higiēnas līdzekļi un atstāta kabatas nauda. Pirmajās tikšanās reizēs centra darbinieki bija ļoti atsaucīgi un ļāva kopā ar bērniem atstāt teritoriju. Trešajā un ceturtajā tikšanās reizē bija jāuzturas centrā, un pieteicējas un bērnu sarunām tika sekots līdz no centra darbinieku puses. Sarunu laikā /pers. C/ ļoti pārdzīvoja situāciju un

pastāvīgi izteica vēlēšanos pēc iespējas ātrāk atgriezties atpakaļ mājās. /pers. B/ tikšanās laikā uzvedās neadekvāti, sēdēja nodurtu galvu un neskaidri atbildēja uz jautājumiem. Varēja nojaust, ka viņš vēlas atgriezties mājās, bet spītība neļauj viņam to pateikt. Kad bērniem tika paziņots, ka Bāriņtiesas lēmums tiks pārsūdzēts, viņi ļoti nopriecājās.

[2.5] Fiziska vardarbība attiecībā uz bērniem nekad nav bijusi, kā arī pieteicēja nav pieļāvusi neko tamlīdzīgu no apkārtējo cilvēku puses. /pers. B/ pieminēto gadījumu ar naža mešanu pieteicēja neatceras. /pers. B/ nav stāstījis pieteicējai, kurā epizodē un kādos apstākļos to viņš ir izjutis.

[3] 2013.gada 5.septembra rakstveida paskaidrojumā Bāriņtiesa pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem apsvērumiem. Papildus paskaidrojumā ir norādīti sekojoši apsvērumi.

[3.1] Pieteicēja savā pieteikumā norāda, ka pieteicējas bērni pastāvīgi ir tikuši aprūpēti. Pieteikumā pausts pārmetums, ka ne Sociālais dienests, ne bāriņtiesa 2013.gada laikā nav apmeklējuši pieteicējas dzīvesvietu un nav iepazinušies ar esošajiem pieteicējas ģimenes dzīves apstākļiem. Ne Sociālais dienests, ne Bāriņtiesa neapšauba pieteicējas spējas nodrošināt bērniem ikdienas pamatvajadzības un minimālās labklājības līmeni. Aizgādības tiesības pieteicējai ir pārtrauktas nelabvēlīgu emocionālo apstākļu dēļ un alkohola lietošanas dēļ.

[3.2] Bāriņtiesa vēlas uzsvērt, ka pieteicējai jau otro reizi ir pārtrauktas aizgādības tiesības pastiprinātas alkohola lietošanas dēļ. Būtībā šis ir vienīgais pieteicējas bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesls. Līdz ar to, lai nebūtu jāpārtrauc aizgādības tiesības, pieteicējai bija nepieciešams uzsākt ārstēšanos no alkohola atkarības, ko pieteicēja diemžēl neatzīst un klaji ignorē. 2013.gada 6.augusta Bāriņtiesas sēdē pieteicēja atzina, ka pirms bāriņtiesas sēdes ir iedzērusi glāzi vīna, jo ir uztraukusies. Bāriņtiesas ieskatā pieteicējas nespēja pat pirms Bāriņtiesas sēdes atturēties no alkoholisko dzērienu lietošanas nav attaisnojama. Bāriņtiesa būtu rupji pārkāpusi nepilngadīgo /pers. B/ un /pers. C/ tiesības un intereses, ja būtu rīkojusies nolaidīgi un pēc saņemtās informācijas nebūtu veikusi nepieciešamās darbības.

[3.3] Analizējot /pers. B/ sekmes pēc /vidusskola/ 2012./2013. mācību gada noslēgumā izsniegtās liecības, secināms, ka /pers. B/ sekmes 2.semestrī dažos priekšmetos ir minimāli uzlabojušās, taču vienlaicīgi 5 mācību priekšmetos tās ir pasliktinājušās, no kā secināms, ka zēna sekmes 2.semestrī saglabājās kritiskā līmenī. /pers. B/ 2012./2013. mācību gada noslēgumā bija organizētas konsultācijas un pēcpārbaudījumi 7 mācību priekšmetos. /pers. B/ ir pārcelts /klase/ ar vienu nesekmīgu vērtējumu. 1.semestrī /pers. B/ neattaisnoti ir kavējis 135 mācību stundas, bet 2.semestrī nedaudz mazāk - 106 mācību stundas. Bāriņtiesas ieskatā pieteicējas ģimenei veltītās pastiprinātās uzmanības rezultāti /pers. B/ sekmju uzlabošanā ir vērtējami kā niecīgi. Turklāt pieteicējas pašreizējam draugam nav no aizgādības izrietošā pienākuma audzināt un uzturēt pieteicējas nepilngadīgos bērnus. Savukārt uz Bāriņtiesas 2009.gada 15.oktobra lēmuma pieņemšanas brīdi pieteicējai bija cits draugs.

[3.4] Attiecībā uz bērnu saņemto rehabilitāciju Centrā pieteicēja ir pārpratusi sociālās darbinieces skaidrojumu par krīzes centra darbības principiem. Tomēr rehabilitācijas posma ietvaros no 2013.gada 5.augusta līdz 2013.gada 9.augustam Centrs tiešām organizēja vasaras nometni bērniem pie jūras. Lai pieteicējas meita varētu piedalīties nometnē, sociālā darbiniece 2013.gada 31.jūlijā, kā arī 1. un 2.augustā zvanīja pieteicējai, lai lūgtu uzrakstīt iesniegumu ar atļauju /pers. C/ piedalīties nometnē. Pieteicēja atbildēja īsziņas forma, ka neesot tam laika, jo kopā ar savu draugu plāno atpūtu ārpus Latvijas. Arī pēc bērna zvana ar lūgumu atļaut piedalīties nometnē pieteicēja nekādu interesi neizrādīja.

[3.5] Pieteikumā norādīts, ka fiziska vardarbība attiecībā uz pieteicējas bērniem no pieteicējas puses nekad nav bijusi. Savukārt Centra psiholoģes 2013.gada 15.jūlija atzinumā ir teikts, ka /pers. B/ ir minējis, ka māte dzērumā viņam esot metusi ar nazi. Taču kopumā Centra psihologs uzsver, ka /pers. B/ varētu būt cietis no emocionālās, nevis fiziskās vardarbības ģimenē, kā arī no pamešanas novārtā.

[3.6] Bāriņtiesa ir veikusi riska novērtēšanu un secinājusi, ka ģimenē pastāv augsti riski, kas pamatā ir saistīti ar emocionālo stāvokli ģimenē. Pieteicējas biežā alkohola lietošana un atrašanās kopā ar bērniem reibuma stāvoklī pakļauj bērnus emocionālajai vardarbībai. Situāciju sarežģī pieteicējas nespēja atzīt savas problēmas un nesadarbošanās to risināšanā. Riska novērtējumā ieteikts skatīt jautājumu par bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu pieteicējai uz laiku, kamēr pieteicēja atrisina savas sociālās problēmas.

[3.7] Ir neizprotams, kādā veidā pieteicēja spētu nodrošināt saviem bērniem augšanu ģimenes vidē, laimes, mīlestības un izpratnes atmosfērā, ja nepilngadīgais /pers. B/ Centra darbiniekiem un 2013.gada 24.jūlijā arī Bāriņtiesai ir paudis viedokli, ka nevēlas atgriezties ģimenē pie mammas tik ilgi, kamēr mamma nebūs izārstējusies no alkohola atkarības. Arī /pers. C/ Centra psiholoģei ir norādījusi, ka mammai vajadzētu nomierināties, beigt dzert. /pers. B/ 2013.gada 31.jūlija iesniegumā Bāriņtiesai ir lūdzis atrast viņam piemērotu audžuģimeni. Iepazīstoties ar /pers. B/ viedokli, bāriņtiesa uzskata, ka tam ir veltāma pienācīga uzmanība. Pie šādiem apstākļiem 14 gadīgu jaunieti nevar ievietot atpakaļ pie mātes pret zēna gribu. Bāriņtiesas ieskatā zēna vecums un briedums, kā arī argumenti un apsvērumi, uz kuriem balstīts viedokļa pamatojums, liecina par to, ka /pers. B/ spēj patstāvīgi un adekvāti spriest par situāciju ģimenē.

Pieteicējas meita krīzes centra psihologam kā aktuālāko problēmu ģimenē minējusi konfliktus ar brāli /pers. B/. /pers. C/ rakstura dēļ pieteicējas rīcība tik krasi neietekmēja meitenes emocionālo stāvokli. Centra psihologa ieteikumi nenoliedzami atbilst bērnu interesēm.

[4] 2013.gada 20.septembrī tiesā saņemti trešās personas /pers. B/ sevišķās aizbildnes un trešās personas /pers. C/ aizbildnes /pers. D/ rakstveida paskaidrojumi, kuros norādīts, ka /pers. C/ ļoti nepatīk, ka mamma dzer un tad arī ālējas. Ar /pers. D/ pieteicēja nesazvanās un neinteresējas kā /pers. C/ iet. Vasaras beigās pieteicēja piezvanīja un sarunāja, ka 30.augustā paņems bērnu, lai kopā atpūstos. Vēlāk izrādījās, ka pieteicēja bērnus nebija aizvedusi atpūsties. Pieteicēja kopā ar draugu sadzērās, sastrīdējās un aizgāja, atstājot bērnus vienus. Tā rezultātā /pers. C/ zvanīja, lai brauc viņai pakaļ. /pers. C/ cer, ka māte izārstēsies no alkohola un tad

viss būs labi. Tikmēr /pers. C/ negrib atgriezties pie mātes. /pers. B/ arī tikai dēļ mammas alkohola lietošanas negrib atgriezties mājās.

[5] Uz tiesas sēdi pieteicēja nebija ieradusies. Tiesa atzina pieteicējas neierašanos par neattaisnotu un nolēma izskatīt lietu bez pieteicējas klātbūtnes.

Tiesas sēdē Bāriņtiesas pārstāve pieteikumu neatzina, balstoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumā norādītajiem apsvērumiem. Galvenais pamats aizgādības tiesību pārtraukšanai ir bērnu pamešana novārtā, nerūpēšanās par bērniem, mātes alkohola lietošana un emocionālā vardarbība pret bērniem. Tas, ka pieteicēja lieto alkoholu un tas negatīvi iespaido bērnus, tika noteikts, ņemot vērā krīzes centrā psihologa atzinumu. Bāriņtiesas rīcībā nav atzinums, ka pieteicējai nav alkohola problēmas. Attiecībā uz /pers. B/ tika konstatēta pamešana novārtā, jo viņš ļoti minimāli apmeklēja skolu un viņam bija sliktas sekmes. /pers. C/ mācību ziņā problēmu nav.

Tiesas sēdē trešo personu aizbildne (sevišķā aizbildne) papildus rakstveida paskaidrojumā norādītajam paskaidroja, ka /pers. C/ visu laiku runā par to, ka mamma lieto alkoholu un citreiz ir agresīva. /pers. C/ pati aizbildnei ir teikusi, ka mamma ir piedzērusies. Ar /pers. B/ sevišķā aizbildne pēdējo reizi tikās 14.augustā, kad /pers. C/ atveda no Centra. Viņš tiešā veidā teica, ka viņam nepatīk, ka mamma dzer, un, kamēr mamma dzeršot, viņš pie mammas neatgriezīšoties. Bērnu interesēs nav atrasties pie pieteicējas.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, secina, ka pieteikums ir noraidāms.

[7] No lietas materiāliem izriet, ka Bāriņtiesa ar Lēmumu nolēma pārtraukt /pers. B/ un /pers. C/ (turpmāk kopā – bērni) aizgādības tiesības pieteicējai, pamatojoties uz Civillikuma 203.panta pirmās daļas 2. un 5.punktu un Bāriņtiesu likuma 22.panta pirmās daļas 2. un 5.punktu, proti, Bāriņtiesa uzskatījusi, ka bērni cieš no emocionālas vardarbības ģimenē, kuras galvenais iemesls ir pieteicējas alkohola lietošana.

Lietā ir strīds par to, vai Bāriņtiesa pamatoti nolēmusi pārtraukt pieteicējai bērnu aizgādības tiesības.

[8] Civillikuma 203.panta pirmās daļas 2.punkts noteica, ka aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja bāriņtiesa atzīst, ka bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos vecāka vainas dēļ (vecāku apzinātas rīcības vai nolaidības dēļ). Savukārt Civillikuma 203.panta pirmās daļas 5.punkts noteica, ka aizgādības tiesības vecākam tiek pārtrauktas, ja konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu. Līdzīgi ir noteikts arī Bāriņtiesu likuma 22.panta pirmās daļas 2. un 5.punktā – bāriņtiesa lemj par bērna aprūpes tiesību atņemšanu vecākam, ja bērns vecāka vainas dēļ atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, kā arī, ja konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu.

Tiesa norādīja, ka ar vardarbību nav saprotama vienīgi fiziska vardarbība. Vardarbība var būt arī emocionāla (garīga).

[9] Kā izriet no Lēmumā norādītā un tiesas sēdē Bāriņtiesas pārstāves sniegtā paskaidrojuma galvenais pamats bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanai pieteicējai ir tas, ka bērni cieš no emocionālās vardarbības ģimenē.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 10.panta pirmajā daļā normatīvā līmenī ir nostiprināts vispārējs secinājums, ka bērnam ir tiesības uz tādiem dzīves apstākļiem un labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošina pilnvērtīgu fizisko un intelektuālo attīstību; katram bērnam ir jāsaņem atbilstošs uzturs, apģērbs un pajumte. Līdz ar to bērna interesēs ir saņemt tādu aprūpi, kas nodrošina ne tikai labus dzīves apstākļus, bet arī labvēlīgu sociālo vidi, kas nodrošinātu pilnvērtīgu bērna attīstību.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1.panta 12.punktā ir noteikts, ka ar emocionālu vardarbību šā likuma izpratnē saprot bērna pašcieņas aizskaršanu vai psiholoģisku ietekmēšanu (draudot viņam, lamājot, pazemojot viņu vai citādi kaitējot viņa emocionālajai attīstībai).

No minētā izriet, ka emocionāla vardarbība kā viens no vardarbības veidiem var būt patstāvīgs pamats aprūpes tiesību atņemšanai vecākam.

Emocionāla vardarbība pret bērnu ir tāda rīcība, kas liek bērnam izjust emocionālu spriedzi, apdraudot vai ietekmējot vecumam atbilstošu emocionālo attīstību. Emocionālas vardarbības gadījumos bērnam nākas atkārtoti izjust emocionālu spriedzi un tādas izjūtas kā bailes, pazemojumu, uztraukumu, depresiju, kas rodas pieaugušā neadekvātas emocionālās rīcības rezultātā. Ilgstoša emocionāla spriedze bremzē normālu, bērna vecumam atbilstošu pašizpausmi, tādējādi apdraudot bērna emocionālo attīstību. Bērna emocijas attīstās vienpusēji, un tiek deformēts priekšstats par bērna paša emocijām, kā arī rodas grūtības emociju izpaušanā. Tā rezultātā bērns neizprot savas un apkārtējo izjūtas un nespēj atbilstošā veidā uz tām reaģēt. Emocionāla vardarbība pret bērnu var

radīt gan īslaicīgas, gan ilgtermiņa sekas, kas var nozīmīgi ietekmēt bērna attīstību un sociopsiholoģisko funkcionēšanu.

Papildus tiesa norādīja, ka bērna šķiršana no ģimenes iespējama ne tikai gadījumos, kad bērns cietis no vardarbības, bet arī tad, ja pastāv pamatotas aizdomas par vardarbību.

Ir vispārzināms, ka alkohols iedarbojas uz personas centrālo nervu sistēmu. Alkohola lietošanas iedarbība atkarīga no patērētā daudzuma un var būt būtiski atšķirīga, atkarībā no katra lietotāja organisma īpatnībām un lietošanas situācijas. Taču alkohola iedarbība izraisa tādus simptomus kā, piemēram, neskaidra runa, koordinācijas zudums, nestabilitāte stāvot vai staigājot, pazemināta uzmanība un spriestspēja, miegainība, nedabīgi pacilāts gara stāvoklis, atraisītība, vaļsirdība.

Tiesa atzīst, ka vecāku atkarība no alkohola un bieža atrašanās alkoholisko dzērienu reibumā bērna klātbūtnē, pat vecākam tiešā veidā neaizskarot bērna pašcieņu vai neveicot tiešu un apzinātu bērna psiholoģisku ietekmēšanu, ir vērtējama kā emocionāla vardarbība pret bērnu, jo vecāka atrašanās alkohola reibumā pati par sevi bērnam rada emocionālo spriedzi, uztraukumu, bailes, bērns ir spiests pielāgoties pieaugušā neadekvātai rīcībai, uzņemties atbildību, kā arī bērns var izjust lielu vainas sajūtu vai kaunu par ģimenē notiekošo. Tāpat ir vispārzināms, ka nereti viena ģimenes locekļa alkoholisms var izraisīt citu līdzatkarību. Bērniem, augot vidē, kas atbalsta alkoholismu, var attīstīties dažādas problēmas: depresija, trauksme, neuzticēšanās, zema pašcieņa.

[10] Tiesa konstatē, ka Centra 2013.gada 15.jūlija atzinumā Nr.2/166 par bērnu psiholoģisko izpēti psihologs ir secinājis, ka /pers. B/ izpētes rezultāti norāda uz paaugstinātiem pēctraumas stresa simptomiem un liecina, ka /pers. B/ varētu būt cietis no emocionālās vardarbības ģimenē un novārtā pamešanas. Zēnam nepieciešama droša, atbilstoša vide, lai tiktu stiprināta viņa pašapziņa, mazinātas traumatiskas pieredzes sekas. Savukārt /pers. C/ psiholoģiskās izpētes rezultāti norāda uz paaugstinātiem pēctraumas stresa simptomiem. Vēlams turpināt sniegt atbalstu Montai, mazinot minētos simptomus, un veicinot adekvātu izpratni par mātes alkoholisma radītām sekām bērnu psihoemocionālajā attīstībā *(lietas 25.-26.lapa)*.

No minētajā atzinumā atspoguļotajiem izpētes rezultātiem ir konstatējams, ka minētie psihologa secinājumi ir izdarīti saistībā ar bērna mātes (pieteicējas) rīcību un attieksmi pret /pers. B/, kuras galvenais iemesls ir pieteicējas alkohola lietošana. /pers. C/ psiholoģiskās izpētes laikā ir norādījusi, ka mammai vajadzētu nomierināties un beigt dzert *(lietas 25.-26.lapa)*.

/vidusskola/ 2012.gada 11.decembra vēstulē Nr. 1-21/12/203 un 2013.gada 5.jūnija vēstulē Nr.1-21/13/68 ir norādīts, ka /pers. B/ ir nepietiekami vērtējumi vairākos mācību priekšmetos, uz mācībām /pers. B/ neierodas vai uz stundām ierodas nesagatavojies *(lietas 21. un 23.lapa)*. Vēstulēs minēto par /pers. B/ sliktajām sekmēm un biežiem neattaisnotiem stundu kavējumiem apstiprina /pers. B/ liecība *(lietas 17.lapa)*, kā arī klases audzinātāja /pers. G/ 2012.gada 6.decembrī sniegtais situācijas apraksts *(lietas 24.lapa)*. Tāpat /vidusskola/ 2013.gada 5.jūnija vēstulē Nr.1-21/13/68 ir norādīts, ka /pers. B/ sociālajai pedagoģei ir darījis zināmu, ka viņam ir grūti mācīties, jo mamma bieži lieto alkoholu, un viņš gribētu dzīvot citur un mācīties internātskolā.

Bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks 2013.gada 24.jūlijā ir sastādījis pārskatu par sarunu ar /pers. B/, kurā norādīts, ka /pers. B/ ir paskaidrojis, ka mājās pie mammas nevēlas dzīvot, jo mamma dzer, un viņš ir ar mieru dzīvot audžuģimenē, ja mamma turpina lietot alkoholu *(lietas 36.lapa)*. 2013.gada 5.augustā Bāriņtiesā saņemts /pers. B/ iesniegums, kurā norādīts, ka viņš nevēlas atgriezties pie mammas ģimenē, tik ilgi, kamēr mamma nebūs izārstējusies no alkoholisma *(lietas 37.lapa)*. Atbilstoši sevišķās aizbildnes tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem, to /pers. B/ 2013.gada 14.augustā mutiski ir aptirpinājis arī viņai. Atbilstoši sevišķās aizbildnes paskaidrojumos norādītajam /pers. C/ arī viņai vairākkārt stāstījusi, ka bērnam ļoti nepatīk, ka mamma dzer un tad ālējas, un bērni tad ir nervozi.

Izvērtējot lietas apstākļus, tiesa, ņem vērā, ka /pers. B/ ir 14 gadi, bet /pers. C/ 12 gadi. Tiesai nav šaubu, ka atbilstoši savam vecumam un brieduma pakāpei bērni spēj saprast, ka pieteicēja pārmērīgi lieto alkoholu. Tiesa secina, ka tas, ka pieteicēja pārmērīgi lieto alkoholiskos dzērienus konsekventi izriet no visiem bērnu sniegtiem paskaidrojumiem, kā arī visiem /pers. B/ psiholoģiskās izpētes laikā veikto testu un metodiku rezultātiem. Ievērojot minēto, tiesai nav pamats apšaubīt bērnu sniegtos paskaidrojumus par to, ka pieteicēja pārmērīgi lieto alkoholu.

Pieteicēja ir norādījusi, ka viņai nav alkohola atkarības problēmas un alkohola lietošana ģimenē nenotiek sistemātiski un pārmērīgi. Tiesa pieteicējas paskaidrojumiem piešķir zemu ticamību. Visbiežāk bērni jūt dziļu emocionālu piesaisti mātei un nevēlas būt šķirti no tās. Konkrētajā gadījumā tiesa no lietas materiāliem, pieteicējas Bāriņtiesai sniegtajiem paskaidrojumiem un pieteikuma tiesai nerod saprātīgu izskaidrojumu, kāpēc gadījumā, kad pieteicēja nelieto alkoholu un viņas ģimenē viss ir kārtībā, bērniem būtu nepieciešamas tieši pieteicējas alkohola lietošanu norādīt kā būtisku problēmu mājās un pat nevēlēties atgriezties ģimenē. Tiesa, ņem arī vērā, ka 2009.gadā pieteicējai jau bija atņemtas bērnu aprūpes tiesības saistībā ar pārmērīgu alkohola lietošanu. Turklāt Bāriņtiesas 2013.gada 6.augusta sēdē pieteicēja ir atzinusi, ka pirms Bāriņtiesas sēdes ir izdzērusi glāzi vīna, jo ir uztraukusies. Minētais liecina, ka pieteicējai ir bijušas alkohola atkarības problēmas, kā arī vēl joprojām ir pazīmes, ka tās pastāv. Tāpat pieteicēja pieteikumā ir atsaukusies uz narkologa apmeklējumu 2012.gada sākumā, taču pieteicēja nav iesniegusi nevienu aktuālu narkologa atzinumu vai citu pierādījumu, kas apliecinātu, ka arī 2013.gadā pieteicējai nav alkohola atkarības problēmas. Arī atbilstoši /novads/ domes Sociālā dienesta 2013.gada 6.augustā sniegtajai informācijai pieteicēja nesadarbojas ar sociālo dienestu, ir noliegusi jebkādu ieteikto palīdzību, kā arī no 2013.gada 23.jūlija līdz 6.augustam nav pildījusi nevienu no uzdevumiem (iesākusi sadarbību ar psihologu, narkologu, internātskolu).

Psiholoģiskās izpētes rezultātā psihologs ir sniedzis atzinumu, ka /pers. B/ varētu būt ilgstoši cietis no emocionālās vardarbības ģimenē un novārtā pamešanas. Tiesai nav pamata apšaubīt psihologa izdarīto secinājumu. Tāpat tiesai nav pamats apšaubīt, ka atbilstoši savam vecumam un brieduma pakāpei /pers. B/ spēj saprast savas izjūtas, to rašanos cēloni, kā arī formulēt savus uzskatus un apzināties izvēles iespējas. Tiesa secina, ka tas, ka pieteicēja pārmērīgi lieto alkoholiskos dzērienus un tieši pieteicējas rīcības rezultātā bērns ģimenē jūtas slikti (atkārtoti izjūt emocionālu spriedzi, pazemojumu un uztraukumu, nespēj mācīties) un nevēlas atrasties ģimenē konsekventi izriet no visiem bērna sniegtajiem paskaidrojumiem, kā arī visiem /pers. B/ psiholoģiskās izpētes laikā veikto testu un metodiku rezultātiem. Līdz ar to, tiesa atzīst, ka ir konstatējama pieteicējas emocionālā vardarbība pret /pers. B/. Turklāt, ņemot vērā, ka /pers. B/ psiholoģiskās izpētes laikā ir minējis, ka māte dzērumā ir metusi viņam ar nazi, kā arī /pers. B/

sniegtā informācija liecina, ka ir pamatotas aizdomas, ka pieteicējas nolaidības dēļ bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos.

Psiholoģiskās izpētes laikā /pers. C/ ir paudusi, ka neuzskata, ka mātes alkoholisms rada būtiskas problēmas. Psihologs nav secinājis, ka arī /pers. C/ varētu būt ilgstoši cietusi no emocionālās vardarbības ģimenē. Vienlaikus psihologs ir norādījis, ka izpētes rezultāti norāda uz paaugstinātiem pēctraumas stresa simptomiem un ka vēlams veicināt /pers. C/ adekvātu izpratni par mātes alkoholisma radītajām sekām bērnu psihoemocionālajā attīstībā. Vērtējot minēto kopsakarā ar to, ka /pers. C/ aizbildnei vēlāk vairākkārt ir stāstījusi, ka viņai ļoti nepatīk, ka māte dzer un ālējas, un tad arī bērni ir nervozi, kā arī viņa negrib atgriezties pie mātes, kamēr māte lieto alkoholu, ir pamatots secinājums, ka arī /pers. C/ ir cietusi no pieteicējas emocionālās vardarbības, taču tas nav ietekmējis /pers. C/ emocionālo stāvokli tik lielā mērā kā brāli.

Ievērojot iepriekšminēto, tiesa nonāk pie secinājuma, ka Lēmuma pieņemšanas brīdi Bāriņtiesa pamatoti atzina, ka ir konstatējama pieteicējas emocionāla vardarbība pret bērniem.

[11] Tomēr, lai pieņemtu lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu un šķirtu bērnu no ģimenes, ir jāizsver, vai konkrētajā situācijā tāds risinājums ir visatbilstošākais paša bērna interesēm, kā arī jānoskaidro bērna viedoklis.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 2.panta pirmo daļu šā likuma uzdevums ir noteikt bērna tiesības, brīvības un to aizsardzību, ņemot vērā, ka bērnam kā fiziski un intelektuāli nenobriedušai personai vajadzīga īpaša aizsardzība un gādība.

Atbilstoši minētā likuma 4.panta 3.punktam bērna tiesības tiek aizsargātas, lai saglabātu bērna orientāciju uz ģimeni kā sabiedrības organizācijas pamatvērtību un vienu no sabiedrības un indivīda galvenajām vērtībām.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 27. panta pirmajā daļā noteikts, ka bērnu var šķirt no ģimenes, ja: 1) bērna dzīvība, veselība vai attīstība ir nopietni apdraudēta vardarbības dēļ vai ir pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu, kā arī aprūpes trūkuma vai mājas apstākļu (sociālās vides) dēļ; 2) bērns nopietni apdraud savu veselību vai attīstību, lietojot alkoholu, narkotiskās vai toksiskās vielas; 3) bērns ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu.

Tā paša panta otrajā daļā noteikts, ka šā panta pirmās daļas 1. un 2.punktā paredzētajos gadījumos bērns šķirams no ģimenes, ja nav iespējams novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus, viņam paliekot ģimenē (..).

No minētajām tiesību normām izriet, ka ģimene ir demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatvērtība. Bērna tiesības uzaugt ģimenē ir bērna pamattiesības, kas var tikt ierobežotas vienīgi likumā paredzētajos gadījumos un tikai tad, ja situāciju nav iespējams noregulēt ar saudzīgākiem līdzekļiem.

No ANO Bērnu tiesību konvencijas, Civillikuma un Bērnu tiesību aizsardzības likuma normām izriet, ka ģimene ir dabiska bērna attīstības un augšanas vide, un katram bērnam ir neatņemamas tiesības uzaugt ģimenē. Līdz ar to aizgādības tiesības vecākam pārtraucamas tikai īpašos, ļoti nopietnos gadījumos. Tas ir galējais līdzeklis, ja nav iespējams novērst bērna attīstībai nelabvēlīgus apstākļus, viņam paliekot vecāku aprūpē.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka bērnu tiesību aizsardzības nolūkā valsts un pašvaldību iestāžu pienākums ir veicināt ģimenes vienotību. Valsts un pašvaldības iestādes pienākums ir darīt visu iespējamo, lai rastu efektīvu un piemērotu situācijas risinājumu, nenonākot līdz tik radikālam lēmumam – izņemt bērnu no ģimenes (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 18. decembra sprieduma lietā SAVINY v. UKRAINE 58.punktu)*.

Bērnu tiesību komiteja ir uzsvērusi ANO Bērnu tiesību konvencijas 3.panta 1.punktu, ka bērna vislabākajām interesēm ir jābūt primārajam apsvērumam visās darbībās, kas saistītas ar bērniem, kā vienam no vispārīgajiem Konvencijas principiem, līdzās 2., 6. un 12.pantam (*sk. Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanas praksē rokasgrāmata, Apvienoto Nāciju Bērnu fonds, 2002., Bērnu un ģimenes lietu ministrijas oficiālais tulkojums, 39.lpp.*).

Tādējādi iestādes un tiesas galvenais pienākums ir noskaidrot, konkrēti kāda rīcība katrā izskatāmajā gadījumā ir atzīstama par vislabāko un visatbilstošāko bērna interesēm. Jāņem vērā, ka bērna šķiršana no ģimenes pieļaujama vienīgi tad, ja šāds risinājums ir atzīstams par piemērotu konkrētai faktiskajai situācijai, turklāt problemātisko situāciju nav iespējams noregulēt ar citiem, saudzīgākiem līdzekļiem, kas mazāk ierobežo bērna tiesības.

Minētie principi ir nostiprināti arī Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmajā un otrajā daļā, kur noteikts, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un tiesiskās intereses. Līdz ar to bērna tiesību un tiesisko interešu veicināšanai ir jāvelta īpaša vērība.

[12] Kā tika konstatēts iepriekš, tad bērni cieš no emocionālas vardarbības ģimenē, kuras galvenais iemesls ir pieteicējas alkohola lietošana. No lietas materiāliem secināms, ka pieteicēja ne tikai nav veikusi nekādas darbības, lai risinātu alkohola atkarības problēmu, bet pat nav atzinusi pašu alkohola atkarības problēmu. Pieteicēja nav uzsākusi arī sadarbību ar Sociālo dienestu, psihologu un narkologu. Tā kā pieteicēja neko nedara, tad, paliekot pieteicējas aprūpē, bērni var tikt pakļauti turpmākam emocionālās vardarbības apdraudējumam un pat atrasties veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos. Pieteicēja nav motivēta mainīt izveidojušos situāciju ģimenē, nav darījusi gandrīz neko, lai censtos izprast pieļautās kļūdas attiecībā uz alkohola lietošanu un izturēšanos pret bērniem. Līdz ar to tiesai nerodas šaubas, ka nebija iespējams novērst bērnu attīstībai nelabvēlīgos apstākļus, bērniem paliekot ģimenē.

Turklāt konkrētajā gadījumā tiesa ņem vērā, ka pats /pers. B/ ir paudis viedokli, ka viņš negrib atgriezties pie pieteicējas, kamēr pieteicēja lieto alkoholu. /pers. C/, dzīvojot pie aizbildnes, ir paudusi viedokli, ka viņa negrib atgriezties pie mātes, kamēr viņa lieto alkoholu, lai gan pirms Lēmuma pieņemšanas /pers. C/ ir paudusi viedokli, ka vēlas atgriezties mājās pie mātes. Tiesa konkrētajā gadījumā nesaskata pamatu, kāpēc pretēji bērnu viedoklim, bērnu uzturēšanās pieteicējas ģimenē būtu bērnu interesēs. Tieši pretēji, tiesa atzīst, ka bērnu atgriešanās pieteicējas ģimenē nav bērnu vislabākajās interesēs, jo pieteicēja arī pēc Lēmuma pieņemšanas ir pieļāvusi emocionālu vardarbību pret bērniem, par ko liecina bērnu aizbildnes paskaidrotais, ka laikā, kad bērni pie viņas viesojušies, pieteicēja ir piedzērusies un aizgājusi, atstājot bērnus vienus pašus.

[13] Ņemot vērā visus spriedumā izvērtētos apstākļus un izdarītos secinājumus, tiesa atzīst, ka Lēmums ir tiesisks un pamatots, bet pieteikums ir noraidāms.

[14] Ievērojot procesuālās ekonomijas principu, tiesa ir iepazinusies ar visiem pieteicējas argumentiem, taču spriedumā izvērtējusi tikai tos, kuriem ir nozīme lietas izlemšanā no tiesību viedokļa.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu un 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. E/ pieteikumu par /novads/ bāriņtiesas 2013.gada 6.augusta lēmuma Nr.1-6/63 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese *(paraksts)* I. Juhņeviča

NORAKSTS PAREIZS

Administratīvās rajona tiesas

tiesnese_____I.Juhņeviča

Rīgā 2013.gada 30.septembrī